

Årsplaner i et mangfoldsperspektiv

Problemstilling: Hvordan kommer planlegging med flerkulturelt mangfold frem i årsplaner sett i lys av Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver?

Silje Grønningen

[kandidatnummer: 8010]

Bacheloroppgave

[BMBAC3900]

Trondheim, mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Denne bacheloroppgave handler om hvordan planleggingen med flerkulturelt mangfold kommer frem i ulike årsplaner i lys av *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Grunnen til at jeg har valgt å ta for meg dette med flerkulturelt mangfold er på grunn av min fordypning som jeg har hatt over tre år ved Dronning Mauds Minne Høgskole, hvor linjen min er barnehagelærerutdanning med vekt på flerkulturell forståelse. Da jeg de tidligere årene har skrevet oppgaver som går ut på å fremme det flerkulturelle mangfoldet i praksis og teori, hadde det derfor vært spennende og sett på hvordan planleggingen av det flerkulturelle mangfoldet kommer frem i ulike årsplaner.

Dette har vært en krevende prosess, men samtidig noe svært lærerikt og spennende. Bacheloroppgaven har uten tvil bydd på mange utfordringer, men den har gitt meg så mye kunnskap som jeg vet er viktig når jeg snart skal ut i arbeidslivet som ferdig utdannet barnehagelærer.

Disse tre årene ved Dronning Mauds Minne Høgskole har uten tvil vært mine tre beste år i mitt liv, da jeg har vokst som person, funnet meg selv og blitt mer klar på hva jeg har lyst til å gjøre når jeg kommer ut i arbeidslivet. Både det teoretiske og praksisdelen av dette studiet har gjort meg mer og mer sikker på at jeg har valgt rett yrke, selv om det har vært tider hvor jeg har tvilt og vært usikker på mitt valg. Når jeg nå skal levere bacheloroppgaven er jeg ikke i tvil om at jeg har valgt et yrke som passer perfekt for meg, og jeg vet at jeg kommer til å gjøre en god jobb etter å ha valgt og tatt utdanningen ved denne høgskolen.

Jeg vil rette en stor takk til mine gode og flinke veiledere Sonja Kibsgaard og Cecilie Fodstad, som har motivert meg og vært til stor hjelp under arbeidet med bacheloroppgaven. Jeg vil også takke mine nærmeste medstudenter for tre fantastiske år ved DMMH. Jeg vil også takke andre venner og familie, som har vært en stor støtte gjennom hele utdanningen og har motivert meg til å gjøre mitt aller beste. Uten disse menneskene hadde ikke dette vært mulig for meg.

Tusen takk!

Innholdsfortegnelse

Forord.....	1
1.0 Innledning.....	3
1.1 Valg av tema og problemstilling	3
2.0 Teoretisk rammeverk	4
2.1 Hva er en årsplan og Rammeplanen?.....	4
2.2 Begrepsavklaring	5
2.3.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen	8
2.4 Ledelse.....	9
3.0 Metode	10
3.1 Valg av metode.....	10
3.2 Dokumentanalyse som kvalitativ forskningsmetode	11
3.3 Flerkulturelt mangfold i rammeplanen	12
3.4 Analyseprosessen	12
3.5 Kritikk på egen metode	13
4.0 Funn.....	13
4.1 Synliggjøring	13
4.1.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen	14
4.2 Ledelse.....	15
5.0 Drøfting	16
5.1 Synliggjøring	16
5.1.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen	20
5.2 Ledelse.....	22
6.0 Avslutning og oppsummering.....	23
7.0 Bibliografi	25

1.0 Innledning

I Rammeplanen står det mye om hvordan barnehagen skal arbeide med det flerkulturelle mangfoldet. Vi lever i en globalisert verden, hvor innvandring preger samfunnet vårt i stor grad. Dette påvirker også barnehagehverdagen der 17 % av barna har en minoritetsspråklig bakgrunn (Bjørkli, 2018). Herav blir også barnehagen påvirket, og ifølge statistisk sentralbyrå besto 17% av alle barn med barnehageplass av barn med minoritetsspråklig bakgrunn pr. 2017 (Bjørkli, 2018). Å rette fokus mot arbeid med mangfold i barnehagen er derfor vesentlig. Det blir derfor viktig å arbeide med mangfoldet som blir representert i vårt samfunn. I Rammeplanen står det skrevet at barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Videre står det at alle barnehager skal utarbeide en årsplan (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). En årsplan forklares å være et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelse. Årsplanen gir også informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte, og skal vise hvordan barnehagen arbeider for å omsette Rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Dermed skal arbeidet med Rammeplanen gjenspeiles i årsplanen, og det vil si at det flerkulturelle arbeidet skal ha en plass i en årsplan.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Jeg har i denne oppgaven valgt å ta for meg temaet «Årsplaner i et mangfoldsperspektiv». Grunnen er at jeg vil studere hvordan forskjellige barnehager i nærområdet arbeider med det flerkulturelle mangfoldet. Ut ifra dette, har jeg valgt å ta for meg følgende problemstilling: «Hvordan kommer planlegging med flerkulturelt mangfold frem i årsplan i lys av *Rammeplanen for barnehagen. Innhold og oppgaver?*». For å finne noen svar på problemstillingen, har jeg valgt dokumentanalyse som metode. Jeg skal undersøke tre årsplaner fra tre forskjellige barnehager med et særskilt blikk på hvordan det flerkulturelle aspektet presenteres og dermed bereder grunnen for barnehagens planlegging av synliggjøring av flerkulturalitet og mangfold i barnehagehverdagen. Før jeg presenterer materiale og funn, samt drøfting av disse, vil jeg presentere det teoretiske fundamentet jeg støtter meg til.

2.0 Teoretisk rammeverk

Teoridelen for denne oppgaven består av fem delkapitler. Jeg vil først starte med å ta for meg et teoretisk rammeverk av det historiske perspektivet til årsplanen og Rammeplanen, samt ta for meg dens plass i barnehagens planlegging og hvordan de henger sammen. Videre kommer jeg til å ta for meg en begrepsavklaringsdel som omhandler begreper som blir brukt i problemstillingen og som er relevant for videre arbeid med oppgaven. De neste delkapitlene har en sammenheng med resten av oppgaven, og gir et teoretisk rammeverk som samsvarer med mine funn og videre drøfting.

2.1 Hva er en årsplan og Rammeplanen?

Når mitt tema er *årsplaner i et mangfoldsperspektiv* og problemstillingen omhandler å ta for seg planlegging i lys av Rammeplanen, blir det naturlig for oppgaven å se nærmere på hva en årsplan og Rammeplanen er.

Hagesæther skriver at formålsparagrafen fra 1983 ble videreført i 1995. Loven fikk imidlertid også en paragraf (§2) med overskriften «Barnehagens innhold», som lyder slik:

Barnehagen skal være pedagogisk tilrettelagt virksomhet. Departementet kan fastsette en Rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver.

Barnehagens eier kan tilpasse Rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

(Hagesæther, 2018, s. 26)

Ifølge Rønning ble begrepet årsplan først introdusert i barnehagene her i landet våren 1984 i forbindelse med endringene i lov om barnehager, der det ble sagt at alle barnehager skulle ha en årsplan som skulle gi oversikt over aktivitetene i barnehagen og den pedagogiske virksomheten (Rønning, 2013, s. 155). Når det ble bestemt at hver barnehage skulle ha en årsplan, ble det mer tydelig at arbeidet dreide seg om kvalifisert arbeid på institusjonsnivå, og at departementet kunne fastsette en Rammeplan, ga det mulighet for nasjonal styring av den pedagogiske virksomheten (Hagesæther, 2018, s. 26). Tidligere hadde barnehagepedagogikken i stor grad bare vært overført muntlig, men Rammeplanen og årsplanene innebar en skriftliggjøring av den (Hagesæther, 2018, s. 26). Det står nå også skrevet i rammeplanen at barnehagens skal utarbeide en årsplan (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Rammeplanen forklarer en årsplan som et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Videre står det at

årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). «Årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25).

2.2 Begrepsavklaring

I problemstillingen bruker jeg ordet *flerkulturelt mangfold*. Jeg skal i dette delkapittelet ta for meg en begrepsavklaring for å presisere ha dette begrepet omhandler.

For å se nærmere på begrepet flerkulturell kan man se på Larsen og Slåtten sin forklaring av begrepet flerkulturelt samfunn. Et flerkulturelt samfunn er et samfunn som består av grupper med ulik kulturell tilhørighet (Larsen og Slåtten, 2015, s. 323). Det flerkulturelle kan da forklares som å ha en tilhørighet til flere kulturer. Flerkulturell forståelse forklarer da Larsen og Slåtten om å ha kunnskap om og innsikt i egen og andres kulturer (Larsen og Slåtten, 2015, s. 322). Kasin skriver at bruken av begrepet flerkulturell kan ses på som en åpen og anerkjennende tilnærming til alle som representerer noe nytt og annerledes (Kasin, 2008, s. 55). Han skriver videre at han stiller seg spørsmål ved bruken av flerkulturell når dette benyttes om samfunn, grupper og individer, eller for den saks skyld om politikk og pedagogikk (Kasin, 2008, s. 55). Det handler kanskje om det er objektiv eller subjektivt, slik jeg forstår det. Krogstad skriver at fraser som «det flerkulturelle» er tvetydelige og vage termer om de ikke står i forhold til noe (Krogstad, 2016, s. 41). Når det gjelder begrepet mangfold, så forklarer Bakken og Solbue det som alt eller ingenting. Videre hevder de at når alt kommer til alt, så handler mangfold og denne påkrevde tilhørende kompetansen egentlig om å være sammen som mennesker (Bakken og Solbue, 2016, s. 17).

2.3 Synliggjøring

Begrepet synliggjøring blir også aktuelt for videre arbeid med oppgaven. Synliggjøring av det flerkulturelle mangfoldet er noe jeg tar for meg under funnene og videre drøfting, noe som gjør det relevant å ha et teoretisk rammeverk om.

Synliggjøring av flerkulturelt mangfold er noe mange barnehager fokuserer på, og mange kaller seg en flerkulturell barnehage eller at de jobber med en flerkulturell pedagogikk. Sand skriver at det finnes flere måter å forklare begrepet flerkulturell pedagogikk, og at det ikke har

en eksakt beskrivelse (Sand, 2016, s. 179). Det kan oppfattes og brukes på mange ulike måter og har ulike benevnelser (Sand, 2016, s. 179). Sand viser til Kampmann (2006) skisserer en utvikling av bruken av begrepet flerkulturell pedagogikk som startet med begrepet monokulturalisme, og at det deretter ble brukt begreper som multikulturalisme, antirasistisk pedagogikk og kritisk multikulturalisme (Sand, 2016, s. 179). Å synliggjøre en slik pedagogikk i barnehage krever en spesiell tilnærming når det gjelder prinsipper, praksisformer, organisering, arbeid med relasjoner i gruppa, pedagogisk innhold og materiell. Man må kort fortalt ha en gjennomgripende endring av hele institusjonen for å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet (Sand, 2016, s. 180). Når det kommer til å skape et flerkulturelt miljø i barnehagen, forklarer Sand at et miljø er rikt på muligheter for å utforske forskjeller for en flerkulturell pedagogikk (Sand, 2016, s. 188). Videre viser Sand til Derman-Sparks (1989) som gir mange idéer til bedre praksis innenfor miljø og materiell i dette feltet. Når det gjelder synliggjøring kommer vedkommende inn på fysisk miljø, språk og musikk og utstyr til rollelek. Å skape et fysisk miljø kan være å henge opp bilder av alle barna, familie, personale, kjente personer fra ulike kulturer, av det hverdagslige livet til folk i Norge i arbeid og fritid og av eldre og barn fra ulike kulturer. Det blir her anbefalt å ikke velge bilder og materiell slik at noen grupper kun blir presentert i fortid, eller i hjemlandet til foreldrene eller besteforeldrene. Det blir i stedet viktigere med bilder fra barnets hjem og kultur enn fra hjemlandet, da barnet kanskje aldri har opplevd dette. Man kan også henge opp kunst fra ulike kulturer, slik som bilder, skulpturer, flagg og kart. Gjerne pynt med gardiner og stoff fra barnas hjem. Dette kan for eksempel være puter, blader og bøker. Dette kan bidra til gjenkjennelse for barna og et mer synlig flerkulturelt miljø i barnehagen (Sand, 2016, s. 189). Innenfor språk og musikk kan man lese bøker som viser dagligliv som barna kjenner seg igjen i, og at flere bøker fra samme kultur er gjerne positivt, da det viser et variert bilde. Bøker med ulike språk og skrevet med ulike alfabet bør også være en del av litteraturen i en flerkulturell barnehage. Man kan også gi muligheter for å se og høre ulike språk og alfabeter, tall, sanger, fingerleker, sangleker osv. Bøker som viser ulike familietyper, behandler forskjeller på gode måter og synge sanger på ulike språk blir også nevnt her. Det nevnes også at man bør lese bøkene flere ganger, slik at barna blir kjent med de (Sand, 2016, s. 189). Utstyr til rollelek blir også anbefalt av Derman-Sparks (1989). Man kan da ha utstyr som utkleddingstøy, innredning og ting som kan brukes til å feire høytider, slik som mat, emballasje, penger, spiseredskaper, kokeredskaper og kopper. Det nevnes også at man bør prøve å skaffe seg dokker som viser ulike kulturer i utseende, klær og utstyr. Her bør man ha mye materiell, slik at det ikke blir kun en ting som avviker fra majoriteten. Utstyret som blir lagt frem til rollelek bør også være kjent for barna,

da de kan relatere til sine egne erfaringer som for eksempel reise (Sand, 2016, s. 190). Alt dette kan være med på å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet.

I Rammeplanen står det skrevet at personalet skal gi barna kunnskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 36). Gjervan m.fl. skriver at mange barnehager har tradisjon for å synliggjøre mangfoldet når det knyttes til religiøse og kulturelle høytider og andre festdager. Videre skrives det at dette er en viktig del av barnehagens tradisjon (Gjervan, m.fl., 2012, s. 156). Sand stiller seg noe kritisk til markeringen av merkedager og høytider, da det viser svært spesielle og lite av det daglige livet i de ulike kulturene, og at det å kun fokusere på merkedager og høytider er eksempel på turisttilnærming til kulturvariasjon og gir et forenklet bilde av kulturen (Sand, 2016, s. 192). Har man et mer helhetlig flerkulturelt innhold i barnehagen så skriver Sand at det kan ha et mer utbytte for barna ved å markere høytider. Eksempler på dette kan være at det involverer foreldre og andre familiemedlemmer mer aktivt, bidrar til samhold i gruppen for å forberede og gjennomføre noe sammen og for andre, gir kunnskap om egen og andres kulturers liv og at det er morsomt med feiringer og fest (Sand, 2016, s. 192). Å markere høytider gir gode muligheter for samarbeid med foreldrene. Det kan oppleves som respekt og anerkjennelse for foreldrene sin del hvis barnehagen er opptatt og tar initiativ til å markere noe som rører ved enkelte av foreldrene sin kulturelle og religiøse bakgrunn (Gjervan, m.fl., 2012, s. 156). Ved å samarbeide med foreldrene under markeringer av høytider, enten om man har kunnskap om religionen eller ikke, så finner man ut hvordan familien som representerer religionen i barnegruppen feirer høytiden etter deres tradisjoner (Gjervan, m.fl., 2012, s. 156). «Ulike familier har ulike tradisjoner knyttet til høytider» (Gjervan, m.fl., 2012, s. 156). Under et slikt foreldresamarbeid må man også finne ut på forhånd om familien ønsker å ha et spesielt fokus på sin kultur og religion. Gjervan (m.fl.) skriver at barnehagelærere må være forberedt på å møte foreldre som sier at de «ønsker å være som alle andre» og at de ikke ønsker et spesielt fokus på sitt barn, bare fordi de har minoritetsbakgrunn (Gjervan, m.fl., 2012, s. 157). Gjervan m.fl. skriver også at det å være hverdagsbrukere av kultur kan gi et mer realistisk perspektiv på hvordan en kultur er. Det å være festbrukere av kulturer vil si å kun markere høytider gjennom å lage en mat som tilhører høytiden eller å kle seg ut i ulike klesplagg som brukes under høytidene, og da kan kulturen eksotifiseres (Gjervan, m.fl., 2012, s. 147). Dette kan gjøre at resten av barnegruppen ser på de barna som tilhører denne kulturens høytid til

representanter for noe eksotisk og fremmed, og det er ikke sikkert disse barna syns det er å stas å bli feiret som festlige innslag denne ene dagen i året og at de får alle lyskasterne vendt mot seg (Gjervan, m.fl., 2012, s. 147). Skal man være en flerkulturell barnehage må det få konsekvenser av barnehagens ordinære virksomhet, slik at barnehager kan bli hverdagsbrukere av kultur, og dette krever nøye planlegging (Gjervan, m.fl., 2012, s. 147).

2.3.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen

Det å være en flerkulturell barnehage handler blant annet om å være hverdagsbrukere av kultur, og å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet i det daglige. Jeg har nå tatt for meg det å synliggjøre mangfoldet i barnehagen, og kommer nå til å ta for meg hvordan de flerkulturelle barna kan få en tilhørighet til barnehagen når de er nyankomne. Dette er noe jeg velger å ta med i oppgaven da dette har relevans for mine funn fra de ulike årsplanene og videre drøfting.

Man kan føle en tilhørighet på mange måter i en barnehage. Her velger jeg å ta for meg det flerkulturelle, og blant annet hvordan man kan føle en tilhørighet gjennom bruk av morsmål i barnehagen. Morsmål har ingen entydig definisjon. Høigård viser deretter til Skutnabb-Kangas (1986) som hevder at morsmål tar utgangspunkt i hvilket språk en person først har etablert langvarige språklige kontakter på, sammen med personens holdning til sine egne språk. Det vil da være det språket man har lært seg først, og som en identifiserer seg med (Høigård, 2013, s. 199). Ved å jobbe videre med at barna skal få en tilhørighet, nevner de at å støtte morsmål i barnehagen er en ressurs for tilnærming av nytt språk. Som jeg tidligere skrev så hevder Cejka at førstespråket spiller med ved læringen av det neste språket (Cejka, 2016, s. 81).

Inkludering av nyankomne barn blir også en viktig arbeidsoppgave for å skape tilhørighet for disse barna. Jeg velger å ta med akkurat dette med utgangspunkt i mine funn og videre drøfting.

Kalkman viser til kunnskapsdepartementet (2017) at andelen av nyankomne og minoritetsspråklige barn som går i barnehagen, har økt betraktelig de siste ti årene. Dagens regjering påpeker at fremtidens barnehager skal være inkluderende arenaer (Kalkman, 2018, s. 180). Det er mangel på kunnskap rundt dette området, og spesielt fra barns perspektiv. Når migrasjon er et komplekst fenomen, trengs det mer kunnskap om de transformative og

utfordrende aspektene som følger av migrasjon (Kalkman, 2018, s. 180). Det blir viktig å se på hvordan barnehagelærere kan støtte barns tilhørighet, når deres kan bli svekket når flere av deres sosiale posisjoner, kulturelle tradisjoner og forståelser er i endring samtidig (Kalkman, 2018, s. 181). Videre skriver Kalkman at nyankomne barns opplevelse av tilhørighet innenfor en positiv bekreftelse av barnets identiteter og delt opplevelse av tilhørighet innenfor en eller flere sosiale grupper (Kalkman, 2018, s. 181). Kalkman viser til Eriksen (2017) at i barnehagen kan nyankomne barn erfare at vennsgrupper allerede er dannet med bakgrunn i flere kulturelle og sosiale maktstrukturer der koalisjon og solidaritet i selve gruppen henger sammen med makt og inkludering (Kalkman, 2018, s. 181).

2.4 Ledelse

Dette kapittelet blir viktig for mitt arbeid med denne oppgaven da en av lederens oppgaver er å lede planleggingen av barnehagens årsplan. Rammeplanen sier at styreren leder og følger opp arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter for sørger for at hele personalgruppen involveres (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15).

Fra 1983 ble det fokus på et mer målrettet arbeid i barnehagen. Gotvassli skriver at vektleggingen av målrettet arbeidet ble forsterket da barnehagens styrer skulle behandle barnehagens årsplan. Årsplanen skulle gi en oversikt over den pedagogiske virksomheten, samt aktivitetene som barnehagen skulle ha gjennom året (Gotvassli, 2013, s. 21). Og i 1995 ble det i forbindelse med ny barnehagelov satt en forskriftsfestet rammeplan for barnehager, som skulle styrke og tydeliggjøre barnehagens oppgaver overfor barna. Rammeplanen ble gjeldende fra 1996 og gav overordnede mål og rammer for det pedagogiske innholdet (Gotvassli, 2013, s. 22). Dette har gjort at lederrollen gradvis har fått en sterkere fokus på planer, mål, gjennomføring og evaluering av det pedagogiske arbeidet (Gotvassli, 2013, s. 22). I dag står det skrevet i rammeplanen at styreren skal lede prosessen med å utarbeide årsplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Det står også skrevet at styreren skal sørge for at det pedagogiske arbeidet er i tråd med barnehageloven og rammeplanen, og at styreren leder og følger arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter og sørger for at hele personalgruppen involveres (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Styreren får derfor en stor rolle når det kommer til å involvere personalgruppen inn i planleggingen av årsplanen, og det blir derfor sentralt å vite

hvilken lederstil man ønsker å ha. Gotvassli forklarer lederstil slik: «Lederens grunnleggende trekk eller mønster i sin atferd slik det oppfattes av andre» (Gotvassli, 2013, s. 47). Det handler om hvordan resten oppfatter lederen, og ikke hvordan man oppfatter seg selv. En styrer kan være relativt styrende og detaljorientert og lager en årsplan som gi klare føringer om det som skal gjøres, av hvem dette skal gjennomføres av og hvordan det skal gjøres. En annen styrer kan bruke tid på involvering, lytting, medvirkning og gjennom en møysommelig prosess få frem en årsplan. Her skilles lederstilene fra hverandre med grad av styrende atferd, hvor oppgaveorientert man er og hvor opptatt styreren er av å støtte medarbeiderne (Gotvassli, 2013, s. 47). Samtidig så sier rammeplanen at personalet skal utvikle en felles forståelse for oppdraget som er gitt i barnehageloven og rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15), og da kan gjelde årsplanen.

3.0 Metode

Nå har jeg tatt for meg det teoretiske rammeverket, og vil nå fortsette med å presentere metodedelen av oppgaven. Dette kapittelet vil bestå av hvordan jeg kom frem til valg av metode, hva en dokumentanalyse er og hvordan jeg tok i bruk dette for å finne frem til mine funn, det flerkulturelle i Rammeplanen og analyseprosessen.

Bergsland og Jæger skriver at vitenskapelig metode er framgangsmåter for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål, og at målet er å få fram informasjon om den «sosiale virkeligheten», og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Videre viser Bergsland og Jæger til Johannesen, Tufte og Christoffersen (2010) som hevder at metode dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data, og at dette er en sentral del av empirisk forskning (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66).

3.1 Valg av metode

Da jeg skulle finne ut hva min problemstilling skulle være for bacheloroppgaven, var det metoden som påvirket hva jeg skulle skrive om. I følge Bergsland og Jæger så er det ideelt sett problemstillingen som styrer valget for metode, men valg av metode kan også medvirke på valg av problemstilling og tema (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Jeg var interessert i hvordan ulike barnehager legger til rette for å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet, og havnet derfor på valget om å gjennomføre flere dokumentanalyser av ulike årsplaner for forskjellige barnehager. Etter veiledning på hvordan jeg kunne gjennomføre oppgaven, var dette noe jeg syntes hørtes interessant ut, og jeg kom deretter fram til tema og problemstilling

ut ifra innsamlingsmetoden dokumentanalyse. Dokumentanalyse er en metode som finnes under kvalitativ metode (Bergsland og Jæger, 2014, s. 67).

Ut ifra problemstillingen valgte jeg å ta for meg tre årsplaner fra tre ulike barnehager. Da jeg skulle velge hvilke årsplaner jeg skulle ta for meg, gikk jeg inn på kommunen sin nettside, hvor det er en liste for alle barnehagene. Jeg begynte først å tenke på hvordan jeg kunne finne forskjellige årsplaner. Jeg tenkte at det hadde vært interessant å se på om det finnes forskjeller i årsplanene med tanke på hvilket område de befinner seg i. Siden kommunen består av en sentrumsdel, så kunne det være interessant for meg å se hvordan de jobber med flerkulturell pedagogikk. Jeg begynte deretter å se om det finnes en barnehage som er et stykke unna sentrum for å se om det også kunne være aktuelt å se nærmere på. Det lå også et bevisst valg bak disse barnehagene, da jeg hadde hørt om de før og hadde noe kjennskap til at de jobbet med en flerkulturell pedagogikk. Likevel hadde jeg ikke vært i noen av barnehagene, og visste ikke hvordan de hadde arbeidet med planleggingen av dette. Begrunnelsen for valget av den siste barnehagen kommer fra at jeg ønsket å se om hvordan naturbarnehager jobber med flerkulturell pedagogikk i lys av rammeplanen, så da ble det også en aktuell kandidat. Jeg visste ikke på forhånd om dette var en barnehage med flerkulturell pedagogisk tilnærming, men var nysgjerrig på om de arbeidet med dette da alle barnehager er forpliktet til å følge rammeplanens innhold og oppgaver.

Jeg sitter da med tre barnehager: Sirkelen barnehage, som ligger utenfor sentrum, Stjerna barnehage, som ligger i sentrum, og Skogen barnehage, som ligger ved marka og er en naturbarnehage. Disse årsplanene har jeg da valgt å ta en dokumentanalyse av, som er en kvalitativ forskningsmetode. Dette skal jeg se nærmere på nå og utdype.

3.2 Dokumentanalyse som kvalitativ forskningsmetode

Som nevnt ble det valgt kvalitativ forskningsmetode for min bacheloroppgave. Bergsland og Jæger viser til Thagaard (2013) som presiserer at kvalitativ forskningsmetode er å oppnå en forståelse for sosiale fenomener, der det å kunne fortolke disse fenomenene får stor betydning (Bergsland og Jæger, 2014, s. 67). I en slik forskningsmetode blir fortolkning og kontekst helt sentrale begreper (Bergsland og Jæger, 2014, s. 68). For min del ble det da dokumentanalyse en aktuell innsamlingsmetode, da min problemstilling går ut på å analysere årsplaner.

Bergsland og Jæger skriver at dokumentanalyse krever systematisk informasjonssøking og en kildekritisk gjennomgang hvis man skal få fullt utbytte av dokumentene, da man først og

fremst må vurdere dokumentets verdi som kilde. Dette avhenger av hvor mange og hvilke spørsmål som kan besvares ved å benytte akkurat dette dokumentet (Bergsland og Jæger, 2014, s. 76). Jeg har derfor valgt å se på tre forskjellige årsplaner fra tre ulike barnehager, slik at jeg kan se på hvordan de ulike barnehagene jobber mot mangfoldet i rammeplanen. Disse ligger tilgjengelig for alle på nett, og jeg har derfor hentet ut disse og markert ned ulike funn jeg ønsker å ta for meg i drøftingen. Jeg har derfor valgt ut en årsplan som har flerkulturelt mangfold som hovedfokus, en årsplan som har det som en del av sin barnehagefilosofi og en som knapt nevner begrepet flerkulturelt mangfold. Dette vil ha en relevans for min problemstilling, da det går ut på å analysere årsplaner ut ifra det Rammeplanen sier om mangfold. Det å ha tre ulike årsplaner vil da gi meg et bredere perspektiv på hvordan man kan jobbe mot rammeplanen.

3.3 Flerkulturelt mangfold i rammeplanen

Rammeplanen er et viktig verktøy for meg når problemstillingen omhandler planlegging av flerkulturelt mangfold i årsplaner i lys av Rammeplanen. Det blir derfor viktig for meg å se nærmere på hva Rammeplanen sier om flerkulturelt mangfold i barnehagen. En årsplan viser hvordan barnehagen vil arbeide med å omsette Rammeplanens formål og innhold, og Rammeplanen vil da spille en stor rolle for planleggingen av hver barnehage sin årsplan. Da temaet og problemstillingen for denne oppgaven baserer seg på det flerkulturelle mangfoldet, vil dette være noe jeg legger fokus på når jeg skal se på funnene mine. Jeg har derfor valgt å ta for meg det Rammeplanen sier om flerkulturelt mangfold, tilhørighet, likestilling og likeverd, ansvar og roller i forhold til ledelse, årsplan og religion. Det er mye mer jeg kunne ha tatt med for å se på funnene mine, men for å tilspisse oppgaven har jeg derfor valgt å kun ta for meg disse punktene i Rammeplanen.

3.4 Analyseprosessen

Når jeg skulle analysere mine funn ble årsplanene skrevet ut, samtidig hadde jeg Rammeplanen i papirform. I årsplanene markerte jeg hver gang det ble nevnt at de brukte Rammeplanen som verktøy for arbeidet med deres årsplan og når det ble nevnt flerkulturelt mangfold, flerspråklig og flerkulturell pedagogikk. Mine funn består av et sammendrag der flerkulturell pedagogikk kommer til syne i deres årsplaner, men også hvor det ikke blir nevnt noe om det. Det er store variasjoner om hvordan det flerkulturelle mangfoldet blir brukt i de forskjellige barnehagene. Jeg skal nå ta for meg hver barnehage sin årsplan og det jeg har valgt å dra ut som funn. Jeg vil også poengtere at det ikke har blitt gjort noen observasjoner

eller intervju om hvordan de jobber med det de har skrevet om i årsplanen i praksis, og funnene baserer seg på hvordan de skriver at de vil praktisere sin pedagogikk.

3.5 Kritikk på egen metode

Jeg har tidligere nevnt at jeg har valgt de årsplanene jeg skulle ta en dokumentanalyse av ut ifra forskjellige årsaker. Jeg har i ettertid reflektert over valgene som ble tatt for å finne mine funn, og kommet frem til noen kritiske funn på min egen metode.

Da jeg kun har valgt å ta for meg tre årsplaner som er fra tre forskjellige deler av kommunen og har forskjellig plassering, sitter jeg igjen med en barnehage som ligger i sentrum, en utenfor og en med nær tilgang til bymarka. Det jeg har lagt merke til i etterkant er at når jeg kun velger tre årsplaner fra tre forskjellige områder, så får jeg ikke sett nærmere på hva som er generelt for barnehagene i de ulike områdene. Her tenker jeg mest på Skogen barnehage, som ligger nært bymarka og som er en naturbarnehage. Jeg tar for meg i funnene at de ikke har et så stort fokus på det flerkulturelle mangfoldet som de to andre, og jeg stiller meg her kritisk til meg selv når det kommer til valget om å ta med kun en naturbarnehage. Det kan fort se ut som at det er slikt for alle naturbarnehager. Om jeg hadde tatt for meg flere naturbarnehager, kunne jeg kanskje ha sett en forskjell på hvordan de jobber med det flerkulturelle mangfoldet, i stedet for å danne meg et bilde av at slik er alle naturbarnehager. Det samme kan være med barnehagen som ligger i sentrum, for det kan godt være at det ikke er slik at alle barnehager i sentrum er like flinke til å fremme det flerkulturelle mangfoldet i sin planlegging. Dette er noe jeg stiller meg kritisk til i ettertid, og er klar over at disse barnehagene ikke er et fasitsvar på hvordan de ulike områdene jobber med å fremme det flerkulturelle mangfoldet.

4.0 Funn

I dette kapitlet skal jeg ta for meg funnene som ble gjort under dokumentanalysene av de ulike årsplanene. Ut ifra det jeg fant av funn har jeg valgt å ta for meg synliggjøring, for flerkulturelle barn i barnehagen og ledelse. Under hvert delkapittel tar jeg for meg funnene som ble gjort fra hver årsplan.

4.1 Synliggjøring

I Sirkelen barnehage skriver de at de har en flerkulturell pedagogisk tilnærming, noe som betyr for dem at mangfoldet synes i barnehagen i det hverdagslige. De skriver også at de jobber aktivt med å synliggjøre de ulike morsmålene som er representert i barnehagen og

markerer morsmålsdagen 21. februar. I henhold til synliggjøring av morsmål presiserer de at å synliggjøre barnas morsmål bidrar til at flerspråklige barn utvikler en positiv identitet, og at å utvikle morsmålet er viktig for utvikling av andrespråket. De synliggjør også ulike religioner ved å markere forskjellige høytider.

I Stjerna barnehage sin årsplan så står det skrevet at de jobber med å verdsette ulikheter og likheter, uansett kjønn, etnisk og kulturell tilhørighet, sosial bakgrunn, religion, seksuell legning eller funksjonsnivå. De skriver at de synliggjør dette i barnehagen og gir barna mulighet til å utvikle respekt for de som gjør oss lik og forskjellig. De skriver videre at de ønsker å være en barnehage med flerkulturell pedagogisk teori og praksis. De forklarer også viktigheten med et positivt fokus på flerspråklighet og flerkulturalitet, og at det bidrar til inkluderende holdninger i barnegruppen. De har mål som de setter opp for å jobbe med flerkulturell pedagogikk og hva personalet må gjøre.

I Skogen barnehage snakker de ikke noe om å synliggjøre det flerkulturelle mangfoldet. Det de skriver er at det vurderes aktiviteter og tradisjoner ved høytider ut ifra barnegruppas forutsetninger. Ordene mangfold, flerkulturell og flerspråklig blir ikke nevnt i denne årsplanen.

4.1.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen

Stjerna barnehage skriver i sin årsplan at de har en filosofi som bygger på fire grunnsteiner, hvorav en av de er flerkulturell pedagogikk. Her skriver de at det innebærer at de ser på det språklige, kulturelle og religiøse mangfoldet blant menneskene i barnehagen som en ressurs og en berikelse, og at de ønsker at alle skal føle en tilhørighet til barnehagen. Det står også skrevet at de støtter bruk av morsmål i barnehagen og ser på det som en ressurs for tilnærming av nytt språk. De presiserer også viktigheten av flerspråklige ansatte, og forklarer de som brobyggere mellom språkene. Stjerna barnehage sin årsplan har også et større fokus enn de to andre, da de har et innføringstilbud for nyankomne familier. Dette er en egen avdeling som kun tar imot barn som nettopp har ankommet landet og skal begynne å lære seg hvordan barnehagen i Norge fungerer. Gjennom dette samarbeidet skriver de at de får muligheten til å styrke foreldrerollen i en ekstra sårbar tid, og foreldrene får bedre kjennskap til den norske barnehagen der de får opparbeidet en tillit og trygghet til det som møter dem i det nye samfunnet.

Sirkelen barnehage skriver at 68% av barna som går i barnehagen er flerspråklige. De skriver om overgangen fra hjemmet til barnehagen, men her blir det ikke lagt fokus på de flerkulturelle barna og foreldrene som er nyankomne til landet og hvordan de kan skape en tilhørighet for disse familiene. De skriver likevel at de har fokus på gode og trygge overganger hvor de har primærkontakt og jobber med å trygge barn fra å skilles fra sine foreldre for å gå i barnehagen. Her nevner de også å skape gode rutiner ved bringesituasjonene og forutsigbare og spennende inntrykk ved ankomst.

Skogen barnehage, i likhet med Sirkelen barnehage, skriver også i årsplanen sin kun om den generelle overgangen fra hjemmet og til barnehagen. Her jobbes det med rutiner, samarbeid med hjemmet for en trygg og god start i barnehagen, foreldresamtaler og oppfordring til å besøke barnehagen på forhånd. De første dagene får de en eller to kontaktperson(er) og foreldresamtaler. De skriver også om at det kan avtales ut fra hver enkelt barns forutsetning og behov fra foreldre hvor lenge foreldre går fra de første gangene og hvor lange dager barna sal ha i en tilknytningsfase.

4.2 Ledelse

Det ble også viktig for oppgaven å se på hvordan ledelsen av planleggingen av årsplanen kom frem i hver årsplan. Helt i starten av Sirkelen sin årsplan skriver de generelt om barnehagen, hvem som er deres samarbeidspartnere og deres satsningsområder. Denne siden av årsplanen er skrevet under av deres enhetsleder. Videre blir det skrevet om barna og foreldrenes medvirkning i forhold til planleggingsarbeidet, og informerer om foreldrerådet og brukerrådet. Det blir så skrevet om planlegging, vurdering og dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet, der de nevner hvordan de arbeider i samhandling med Rammeplanen og hvilke tiltak de bruker for å oppnå tilrettelegging for medvirkning fra barn og foreldre i planleggingen, dokumentasjonen og vurderingen i barnehagens pedagogiske virksomhet.

Enhetslederen for Stjerna barnehage skriver også i deres årsplan i innledningen, hvor det blir skrevet om deres pedagogiske tilbud, deres filosofi og deres satsningsområder. De skriver så videre om hvilke internasjonale, nasjonale og lokale styringsdokumenter, hvor blant annet Rammeplanen og barnehageloven blir listet opp under nasjonale styringsdokumenter. De skriver så at barnehagen jobber ut ifra barnehagelovens bestemmelser og i tråd med Rammeplanen.

I Skogen sin årsplan åpner de med å skrive at deres årsplan er laget med utgangspunkt i Lov om barnehager, Rammeplanen og enhetsavtalen for de kommunale barnehagene i kommunen. Videre blir Rammeplanen og barnehageloven nevnt i forhold til hvilken rolle den har for årsplanen og hva det vil si å produsere en årsplan. Enhetsleder blir ikke nevnt i årsplanen.

5.0 Drøfting

Jeg har nå tatt for meg tre forskjellige barnehagers årsplaner, og har dermed sett på de ulike funnene fra hver årsplan. Drøftingsdelen vil bestå av tre underkapitler med utgangspunkt i funnene mine, som er synliggjøring, tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen og ledelse.

5.1 Synliggjøring

I Sirkelen sin årsplan tar de spesielt for seg at de planlegger å synliggjøre mangfoldet i det hverdagslige. De flerkulturelle barna utgjør 68% av alle bare på barnehagen, noe som gjør at de velger å kalle seg for en flerkulturell barnehage. Rammeplanen sier at barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfoldet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11), men hvordan de jobber med å synliggjøre mangfoldet står det ingenting om i deres årsplan. Hvordan kan man da fremme det flerkulturelle mangfoldet i praksis? Sand viser til Derman- Sparks (1989) og noe fra Mørk (2003) som skriver om ulike idéer til bedre praksis. Her blir det nevnt miljø og materiale, slik at man kan fremme det flerkulturelle mangfoldet ved å henge opp bilder av alle barna, familie og personalet. Det nevnes også at det blir viktigere med bilder fra hjemmets kultur enn fra hjemlandets kultur, da det kan være at barnet aldri har opplevd denne kulturen. Blader, bøker, flagg og kart kan også være med på å fremme mangfoldet. Bøker som viser det dagliglivet som barna kjenner seg igjen i og flere bøker fra samme kultur kan gi et variert bilde. Sanger, dans og regler på forskjellige språk kan også være med på å fremme mangfold. Det blir også viktig å inkludere utstyr til rollelek, som for eksempel utkledningstøy, innredning, speil og ting som kan brukes til å feire høytider, samt mat. Utstyret til rolleleken må være kjent for barna (Sand, 2016, s. 190). Videre kan man spørre seg selv om hvilken verdi det har for barna at det flerkulturelle mangfoldet blir fremmet. Rammeplanen viser til Røe Isaksen som sier at et mer systematisk arbeid med mangfold, språk og vennskap i barnehagen kan hjelpe alle barn til å delta i leken og få gode opplevelser (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Uansett så skriver Rammeplanen videre at barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid, hvorav et av verdigrunnlagene er

mangfold og gjensidig respekt (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10-11).

Videre skriver Sirkelen barnehage sin årsplan at de bruker å synliggjøre de ulike morsmålene som blir representert i barnehagen, og markerer morsmålsdagen. Det samme skriver Stjerna barnehage om, som skriver at de ser på språklig mangfold og støtter bruk av morsmål som en ressurs for tilnærming av et nytt språk. Morsmål har ingen entydig definisjon. Høigård viser deretter til Skutnabb-Kangas (1986) som hevder at morsmål tar utgangspunkt i hvilket språk en person først har etablert langvarige språklige kontakter på, sammen med personens holdning til sine egne språk. Det vil da være det språket man har lært seg først, og som en identifiserer seg med (Høigård, 2013, s. 199). Rammeplanen skriver at personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklig kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Dette er noe de skriver at de planlegger å jobbe mot i deres årsplan. Jeg mener at å støtte morsmål i barnehagen kan ha en god effekt på videre tilnærming av andrespråket, og at det er viktig å fremme dette i barnehagen. «Ved andrespråklæring beherskes et språk fra før- i hovedtrekkene i det minste» (Cejka, 2016, s. 81). Videre skriver Cejka at det språket de først lærte «spiller med» ved læringen av det neste språket: Erfaringene med førstespråket har gitt opphav til nerval nettverksdanning etter morsmålets mønster (Cejka, 2016, s. 81). Dette med morsmål i barnehagen kommer jeg nærmere inn på under delkapittelet om tilhørighet.

Som jeg tidligere har skrevet, så blir det ikke nevnt noe om flerkulturelt mangfold eller flerspråklig i årsplanen til Skogen barnehage. Det eneste som har relevans for det Rammeplanen sier om disse begrepene, er at ved høytider så vurderes aktiviteter ut ifra disse på barnegruppas forutsetninger. Selv om det er en naturbarnehage så setter jeg et spørsmålstegn på hvorfor dette ikke blir vektlagt mer enn *vurdering* av aktiviteter knyttet en høytid, når de skriver at de jobber med årsplanarbeidet med utgangspunkt i Rammeplanen? I starten av Rammeplanen skriver de om barnehagens verdigrunnlag, som er barn og barndom, demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling og likeverd, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse og barnehager med særlige formål (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Rammeplanen skriver at barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Siden flerkulturelt mangfold ikke blir berørt kan det være fordi det er få eller ingen

flerkulturelle barn på denne barnehagen. Akkurat dette nevnes ikke i årsplanen, slik som det gjør i Sirkelen barnehage. Det kan også være fordi det er manglende kompetanse for flerkulturell forståelse, som Larsen og Slåtten beskriver som å ha kunnskap om og innsikt i egen og andres kulturer (Larsen og Slåtten, 2015, s. 322). Manglende erfaringer og kompetanse kan være en årsak for at det i under planleggingen ikke blir lagt noe fokus på. For å se på det historiske perspektivet til begrepet flerkulturell pedagogikk, da det fra 50-tallet til 70-tallet kom en oppfatning om at minoritetene skulle assimileres, en pedagogisk strategi som ble kalt monokulturalisme. Her var det majoritetskulturen og majoritetsspråket som var det udiskutable innholdet for alle grupper i utdanningssystemet (Sand, 2016, s. 179). Videre skriver Sand at flerkulturell pedagogikk krever en spesiell tilnærming når det gjelder prinsipper, praksisformer, organisering, arbeid med relasjoner i gruppa, pedagogisk innhold og materiell (Sand, 2016, s. 179). På grunn av manglende kunnskap, erfaring og kompetanse så kan det være at de ikke har utviklet seg innenfor den flerkulturelle pedagogikken slik som de to andre barnehagene. Kanskje står de fast på de gamle tradisjonene og ikke føler behovet for å tilnærme seg denne pedagogikken på grunn av mangel på flerkulturelle barn i barnehagen.

I Rammeplanen så står det skrevet at årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette Rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Her tenker jeg spesielt på utsagnet *barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis*. Siden dette er en naturbarnehage, har nok planleggingen av årsplanen tatt utgangspunkt i natur mer enn flerkulturelt mangfold. Likevel så står det skrevet i samme setning at *årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette Rammeplanens formål og innhold*. Når mangfold og gjensidig respekt er en del av barnehagens verdigrunnlag, stiller jeg meg et spørsmål på hvorfor det ikke er lagt et større fokus på akkurat dette i denne årsplanen. Det står imidlertid ikke i årsplanen om det er barn med annet morsmål enn norsk eller om dette er en barnehage som har barn som har opprinnelse fra andre land. Likevel er dagens samfunn preget av innvandring og består av flere kulturer som har annet morsmål og praktiserer forskjellige religioner. Vi lever i et flerkulturelt samfunn, som Larsen og Slåtten beskriver som et samfunn som består av grupper med ulik kulturell tilhørighet (Larsen og Slåtten, 2015, s. 323).

Et funn som ble gjort som alle barnehagene sine årsplaner har til felles, er at de skriver om hvordan de ønsker å jobbe med å markere høytider i barnehagen. Rammeplanen skriver at personalet skal gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 36). Rammeplanen viser til flere sider hvor de tar opp viktigheten ved å markere høytider i barnehagen, likevel så stiller Sand seg kritisk til markering av høytider og stiller seg spørsmål på hvilken verdi det har for barna. Hun skriver blant annet at merkedager ofte brukes til å vise kulturell forskjellighet i barnehagen og at i alle kulturer er merkedager svært spesielle, men viser lite av det daglige livet (Sand, 2016, s. 192). Det å kun fokusere på merkedager er et eksempel på det Sand kaller for turisttilnærming til kulturvariasjon, og at det gir et forenklet bilde av kulturer, og barn får inntrykk av at for eksempel pakistansk og somalisk kultur er mat, dans og klær (Sand, 2016, s. 192). Gjervan, Andersen og Bleka skriver at noe som kjennetegner en barnehage med flerkulturell pedagogisk tilnærming er at mangfoldet lever og ånder i det daglige, og ikke bare som festlige, eksotiske innslag noen ganger i året ved feiring av ulike høytider, FN-dagen eller internasjonal uke (Gjervan m.fl., 2012, s. 147). Samtidig så viser Svare til Sundermeier (i Zimmermann, 2015) som går så langt at vedkommende sier at det er nettopp høytidene som er det vesentlige og viktigste stedet hvor vi møter hverandre, og at det er her vi blir kjent med oss selv og med andre (Svare, 2017, s. 124). Dette strider da noe imot det Gjervan m.fl. hevder, som da var at det kan gi et forenklet bilde av kulturen. Under planleggingen av markering av høytider i årsplanen, bør man derfor tenke nøye gjennom hvorfor man ønsker å markere, og hvilket utbytte man vil at barna skal få. Her bør man se på helheten. Jeg tror at å jobbe kontinuerlig med de religionene som blir representert i barnegruppen gjennom hele året vil gi et mer helhetlig bilde av de ulike religionene, men samtidig markere høytidene for å synliggjøre det enda mer i barnehagehverdagen. Sand skriver videre at merkedager kan bidra til flere positive inntrykk hvis markeringen er en del av et mer helhetlig flerkulturelt innhold i barnehagen (Sand, 2016, s. 192). Sand hevder at merkedager kan bidra til positive ting, som:

- Å involvere foreldre og andre familiemedlemmer mer aktivt
- Samhold i gruppen for å forbedre og gjennomføre noe sammen for andre
- Å gi barna bredere kunnskap om sin egen og andres kultur
- Det er morsomt med feiringer og fest

(Sand, 2016, s. 192).

Det blir også nevnt idéer til bedre praksis ved markering av merkedager:

- Knytt markeringene av merkedager til bestemte barn og familier i gruppa/barnehagen
- Marker merkedager kun dersom de er en del av familiens kulturelle praksis
- Skill mellom å lære om kulturene og å feire en fest
- Være oppmerksom på at ikke alle fra samme etniske grupper markerer merkedager på samme måte

(Sand, 2016, s. 193).

5.1.1 Tilhørighet for flerkulturelle barn i barnehagen

Rammeplanen skriver at personalet skal sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17). Ordet tilhørighet er noe som ofte kommer opp når man leser i Rammeplanen, enten om det handler om kulturell tilhørighet eller tilhørighet til naturen, kunst og kultur og nærmiljøet. Dette med tilhørighet blir derfor noe alle barnehager bør ha et stort fokus på. I dette delkapittelet kommer jeg til å ha fokus på kulturell tilhørighet, da dette blir presentert i mine funn og har en sammenheng med synliggjøring.

Som jeg har skrevet tidligere er synliggjøring av det flerkulturelle mangfoldet noe Sirkelen og Stjerna barnehage planlegger å ha et stort fokus på. Stjerna sin filosofi bygger på fire grunnsteiner, hvorav en av de er flerkulturell pedagogikk. Sand viser til Gjervan (2006) som setter opp følgende kjennetegn på flerkulturell pedagogikk i praksis:

- at personalet ser på det språklige, kulturelle og religiøse mangfoldet blant barn, foreldre og personalet som en normalt tilstand, og bidrar til at mangfold er en naturlig del av hverdagen i barnehagen
- at personalet ivaretar barnas rett til å være annerledes i fellesskapet
- at behovene for tilrettelegging for barn med minoritetsbakgrunn blir organisert som en naturlig del av barnehagens ordinære virksomhet
- at alle er inkludert i barnehagens fellesskap- man benytter ikke «vi» og «de» som kunstige barrierer

(Sand, 2016, s. 187).

Under planleggingen av den flerkulturelle pedagogikken hos Stjerna barnehage skrive de at dette innebærer at de ser på det språklige, kulturelle og religiøse mangfoldet blant menneskene i barnehagen som en ressurs og en berikelse, og ønsker at alle skal få en tilhørighet til barnehagen. Ved å jobbe videre med at barna skal få en tilhørighet, nevner de at å støtte morsmål i barnehagen er en ressurs for tilnærming av nytt språk. Som jeg tidligere

skrev så hevder Cejka at førstespråket spiller med ved læringen av det neste språket (Cejka, 2016, s. 81). Kibsgaard og Husby viser til Cummins (1984) teori om isfjellmetaforen, som omhandler hvordan førstespråket er med på å støtte tilnærmingen av andrespråket. I Cummins sin modell kan man se for seg at den tospråklige kompetansen er et isfjell med to topper som stikker opp fra vannet. Toppene representerer førstespråket og andrespråket. Under vannoverflaten finner man resten av isfjellet, som henger sammen med toppene og representerer en felles basis, eller underliggende kognitive mekanismer (Kibsgaard og Husby, 2014, s. 49). «Kunnskap og behandling av informasjon skjer gjennom et av språkene, og gjennom forbindelsen med det felles underliggende systemet, vil disse kunnskapene være tilgjengelige for bruk idet andre språket» (Kibsgaard og Husby, 2014, s. 49). Det blir her derfor viktig at morsmålet får en plass i barnehagen, da det har stor betydning for både tilhørigheten og tilnærmingen for andrespråket. Det står skrevet i Rammeplanen at personalet skal synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 30). Det står også skrevet i Rammeplanen at personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen og at de skal støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20).

Som jeg har nevnt tidligere i oppgaven, blir det viktig for meg å ta opp dette med inkludering av nyankomne barn i barnehagen, da dette er noe jeg ser på som en stor oppgave når det kommer til å legge opp til at flerspråklige barn skal få en tilhørighet til barnehagen. Dette med inkludering er også noe som nevnes i Rammeplanen, og der står det blant annet at fremtidens barnehager skal være inkluderende arenaer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7).

I Stjerna barnehage har de et innføringstilbud for nyankomne flyktningfamilier. Her legger de fokus på å styrke foreldrerollen og gi foreldrene et bedre kjennskap til den norske barnehagen. Under informasjon om innføringstilbudet står det veldig mye om hvordan de kan hjelpe foreldrene i den sårbare situasjonen, men hva med barna? Kalkman skriver at andelen av nyankomne og minoritetspråklige barn som går i barnehagen har økt, men at det mangler imidlertid fortsatt kunnskap om dette området, og spesielt fra barns perspektiv (Kalkman, 2018, s. 180). I denne delen av årsplanen som omhandler innføringstilbudet er det lite fokus på barnet i den sårbare situasjonen. Hvordan kan man støtte barna på en innføringsavdeling? I Rammeplanen står det ingenting om innføringstilbud slik som de praktiserer på Stjerna barnehage, men det står om overgangsfaser og hvordan personalet kan gi barnet en opplevelse

av tilhørighet. Det står skrevet i Rammeplanen at når barnet begynner i barnehagen, så skal personalet sørge for en tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23). Det å skape en tilhørighet for nyankomne barn kan være utfordrende når de kommer til et nytt land, da deres tilhørighet kan bli svekket når flere av deres sosiale posisjoner, kulturelle tradisjoner og forståelser er i endring samtidig (Kalkman, 2018, s. 181). Kalkman skriver videre at nyankomne barns opplevelse av inkludering skjer kun ved en positiv bekreftelse av barnets identiteter og delt opplevelse av tilhørighet innenfor en eller flere sosiale grupper (Kalkman, 2018, s. 181). Her kan innføringstilbudet virke støttende for barna, da det er flere i samme situasjon som de selv. På en annen avdeling som ikke har samme tilbudet kan det kanskje være vanskeligere for de nyankomne barna å føle seg inkludert. Nyankomne barn kan erfare i barnehagen at vennsgrupper er dannet med bakgrunn i flere kulturelle og sosiale maktstrukturer, der koalisjon og solidaritet i selve gruppen henger sammen med makt og inkludering (Kalkman, 2018, s. 181). Derfor kan dette innføringstilbudet føre til inkludering og tilhørighet for de nyankomne barna, samtidig skape en trygghet for foreldrene.

5.2 Ledelse

Når det skal planlegges en årsplan skriver Rammeplanen at styreren skal lede prosessen med å utarbeide årsplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Styrer for barnehagen vil derfor spille en viktig rolle i planleggingen, og i forhold til de tre årsplanene jeg har sett på så har styrelederne hatt en stor innflytelse på arbeidet med hver barnehage sin årsplan. I Sirkelen og Stjerna barnehage har enhetslederen skrevet en egen innledning for barnehagen. Sirkelen barnehage skriver også at barn og foreldre har medvirkning når det kommer til planleggingsarbeidet, derav årsplanen. De skriver ikke noe spesielt om hvem som har skrevet årsplanen, men som jeg nevnte tidligere så skriver Rammeplanen at styreren skal lede prosessen (kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25), og da regner jeg med at det er personalet som blir ledet i prosessen. Det vil si at prosessen for å planlegge en årsplan er en lederoppgave, og man kommer derfor inn på ledelse i barnehagen. Gotvassli skriver at det i 1983 ble et større fokus på et mer målrettet arbeid i barnehagen og at det ble vektlagt at målrettet arbeid ble forsterket ved at barnehagens styre skulle behandle barnehagens årsplan. Årsplanen skulle gi en oversikt det barnehagen skulle ha fokus på gjennom året med tanke på aktiviteter og den pedagogiske virksomheten (Gotvassli, 2013, s. 21). Planlegging av årsplan går i dag under den pedagogiske ledelse (Gotvassli, 2013, s. 65). Skogen barnehage nevner

ikke noe om ledelse og enhetslederen blir heller ikke nevnt slik som den gjør i de to andre årsplanene.

6.0 Avslutning og oppsummering

Jeg har nå i tatt for meg innledning, valg av problemstilling og tema, samt et teoretisk rammeverk som omhandler begreper knyttet til problemstilling og tema og som knyttes opp mot funn og videre drøfting. Videre har jeg presentert kapittelet som omhandler metode, hvor jeg tar for meg hvordan jeg kom fram til dokumentanalyse som kvalitativ forskningsmetode, hvordan det ble gjennomført og hvordan jeg stiller meg kritisk til egen metode. Jeg har deretter tatt for meg funnene jeg gjorde etter dokumentanalysen, for så å drøfte funnene i lys av teori.

Oppgaven har handlet om hvordan tre ulike barnehager planlegger arbeidet med det flerkulturelle mangfoldet i lys av rammeplanen i deres årsplan, og gjennom arbeidet med dette har jeg kommet frem til interessante funn og drøftinger. Rammeplanen har også vært svært sentral for meg i denne oppgaven, da Rammeplanen legger klare linjer på hvordan en barnehage skal drives. Det som har vært interessant å sett nærmere på, er hvordan hver sin barnehages årsplan jobber med det flerkulturelle mangfoldet. Det har vært spennende, da det finnes store forskjeller fra den ene til den andre. Dette er det som har vært det mest interessante funnet som jeg gjorde gjennom oppgaven. Sirkelen og Stjerna barnehage sier å jobbe mye med å fremme det flerkulturelle mangfoldet, mens Skogen viser seg å ikke ha dette som et fokus i deres årsplan. Siden jeg ikke har vært i hver enkelt barnehage og gjort observasjoner eller holdt noen intervjuer, vet jeg dermed ikke om hvor mange eller om det er noen flerkulturelle barn i Skogen barnehage. Om det er på grunn av gamle tradisjoner, lokale tilpasninger eller mangel på flerkulturell kompetansen det ikke blir nevnt noe om dette i deres årsplan vet jeg ikke, men jeg har likevel reflektert rundt dette siden det nevnes mye i Rammeplanen om det flerkulturelle og synliggjøring av dette. Jeg kan også konkludere at både Sirkelen og Stjerna barnehage har et stort fokus på det flerkulturelle mangfoldet i deres årsplan, da det er et gjennomgående tema gjennom hele deres årsplan. Måter man kan synliggjøre mangfold og skape tilhørighet for de flerkulturelle barna i barnehagen er mange, og det er en viktig del av hver barnehages ordinære virksomhet. Ledelse har også vært et aktuelt tema for denne oppgaven, da planlegging av årsplan er et lederansvar for hver enkelt barnehage.

Rammeplanen har hatt en viktig og sentral del i denne oppgaven, da Rammeplanen legger retningslinjer for hvordan en barnehage skal arbeide og gjennomføre ulike oppgaver og kunnskapsområder. Det har vært spennende å sett på hvordan hver årsplan jobber med det Rammeplanen sier at hver barnehage og pedagog skal gjøre, og forskjellene på hvordan de har tolket Rammeplanen har vært store.

Avslutningsvis vil jeg si at denne oppgaven har vært et interessant arbeid jeg har gjennomført og virkelig gjort meg bevisst på hvor ulike enkelte barnehager kan være. Jeg har nå gjennom tre år ved barnehagelærerutdanningen sett på hvor viktig det er å fremme det flerkulturelle mangfoldet i det hverdagslige arbeidet med barn, og denne oppgaven har hjulpet meg med å se viktigheten av planleggingsdelen av det flerkulturelle mangfoldet i barnehagens virksomhet. Hvis jeg skulle ha arbeidet videre med oppgaven hadde det vært interessant og tatt observasjoner i hver enkelt barnehage, og sett på hvordan de jobber med det de skriver om i deres årsplan i praksis. Arbeidet med oppgaven har også gjort meg bevisst på hvordan jeg som barnehagelærer ser på planleggingen av en årsplan, og hvor viktig det er å fremme det flerkulturelle mangfoldet. Dette er noe jeg kommer til å ha fokus på når jeg om kort tid kommer ut i arbeidslivet.

7.0 Bibliografi

Bergsland, M. D., Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M. D., Jæger, H. (red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Bjørkli, E. S (2018). *Andel barn i barnehage øker fortsatt*. Artikkel fra Statistisk Sentralbyrå publisert 04.04.18. Lastet ned 20.03.19 fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/andel-barn-i-barnehage-oket-fortsatt>

Cejka, D. (2016). Hvordan lærer barn språk? Og hvordan kan vi best støtte dem i det? I Bakken, Y., Solbue, V. (red.) *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gjervan, M., Andersen, C. E., Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturell arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Gotvassli, K-Å. (2013). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hagesæther, G. (2018) Barnehagens formål i et historisk perspektiv. I Glaser, V., Moen, K. H., Mørreaunet, S., Søbstad, F. (red.) *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utgave.

Høigård, A. (2013) *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: universitetsforlaget. 3. utgave.

Kalkman, K. (2018). Inkludering av nyankomne barn i barnehagen- spenningsfeltet mellom tilhørighet, likeverd, solidaritet og makt. I Glaser, V., Moen, K. H., Mørreaunet, S., Søbstad, F. (red.) *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utgave.

Kasin, O. (2008). Flerkulturell- hva er det og hvem er de? I Otterstad, A. M. (red.) *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold- fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kibsgaard, S., Husby, O. (2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn*. Oslo: Universitetsforlaget. 3. utgave.

Krogstad, K. (2016). Den flerkulturelle barnehagen- idé og realitet. I Bakken, Y., Solbue, V. (red.) *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Larsen, A. K., Slåtten, M. V. (2015) *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for barnehagelærere*. Oslo: Fagbokforlaget. 4. utgave.

Rønning, G. S. (2013). *Rammeplan for barnehagen, hva så?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk. 2. utgave.

Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag AS. 2. utgave.

Svare, M. H. (2017). «Men, koss feire dæm jul i ainner religiona?» Kulturformidling og høytidsmarkeringer i barnehagen- og mot til å utforske mangfold. I Sagberg, S. (red.) *Mot til å være barnehagelærer. Verdier som omdreiningspunkt*. Bergen: Fagbokforlaget.